

הצד המבדח בדברים

יותר מ־20 שנה אחר שיצחק דוב ברקוביץ יצא עם מנחם מנדל בארץ ישראל וכמעט 40 שנה אחר פטירתו של חותנו, שלום עליכם, חזרה הזמנות של ממש לפרוץ בצחוק עברי בריא. הגורם היה בחור צעיר (27), גבוה (1.80 מטר), צנום, בלונדי ועולה חדש שהחליט כי עליו לדעת עברית, להשתלב באולפן ולכתוב ספר (שבעיבודו העברי נסתייע באח

אפרים קישון, הומוריסטן
דיוני, דיוני, דיוני

למוצא, הסופר ומסגנן דברי הכנסת אביגדור המאירי).

לא תמיד מבדח. העולה היורד לחיינו הוא עולה הונגרי הבא לדרך הבריחה המרכז אירופית עד לשליטה המוחלטת במילון גור, המאפשרת לו לבקש בלשן זקן (ששמו מפורסם בין־כך ובין־כך ומיותר לגלותו) איך הכינוי "דיו של" במלה אחת (האפשרות יותר: דיוני דיוני, דיואי ודיוני). מלבד זאת הוא מתנהג, כיוצא, בדרך בודפשטית מובהקת ("לראות בדברים החמורים את המבדח"). לא תמיד היה הכל מבדח לקישון העטוף מעיל עור דרך קבע (בו הופיע כשהוא רכוב על אופנוע לכל אחת מהצגות הבכורה של מחזותיו התיאטריים בבירה ההונגרית). אחר ששימש כעורך משנה לעיתון התיאטרי לודאש מאטי (חושם, בעברית טובה או טומ' טום, בלי השפעת אולפן) בעל תפוצת ענק של שלוש מיליון חליטין בן פקיד הבנק שהשתלם בצריפה ובציור או גיל 15 כי מוטב לו לצאת מהונגריה של 1949 מחשש לעיתו כיהודי.

צחק עם חמור. אין קורות חייו של קישון חסרים הומור בכל זאת. בערב בו נגב את הגבול לוינה שידר הרדיו ההונגרי את תסכיתו מדוע אין הילד אוכל את התרד? בהגיעו לארץ לפני שנתיים לא ידע לקרוא את השלטים וכעבור ששה חודשים של לימוד 16 שעות ביום תחת ידו האמונה של המדקדק יצחק ליבני רכש לעצמו 200 מלים עבריות ליממה. "הדרך היחידה ללמוד את השפה" כשהחל קישון כותב עברית, נידחה עלידי המערכת בהנמקה מקורית למדי. ההומור לא מובן. קישון לא התבייש, הביע את דעתו: "למעטים בארץ יש הומור... צוחקים על דב' רים שאין בהם הומור. רק לצברים חוש הומור... הם צוחקים על מלים סתם, כמו חמור".

בינתיים החל קישון העולה המתחק עולה בחיים, נכנס לשיכון, קנה לעצמו אופנוע חדש (טורנוס) והחל עובד בעיתון, אומר, בו פרסם מדור הומור ואני אומר. תוך שבועות רבו עליו הקופצים, ביקשוהו לערוך מדורים בעיתונים. הווכח: ד"ר עזריאל קרליבך, עורך מעריב שהציב את קישון למדור חד נדיא.

דוגמה גדיית: "אם (אני) כותב למשל 'כלב ים לבן' חזקה עלי שהכוונה או לחבר הכנסת ליבנה או להמשכיר המרכזי או לכלב ים לבן או לגנב. מסקנה נוספת: אם כותבים על ההומוריסטן ישראל, זה כנראה אפרים קישון, תל־אביב, לשעבר פאראנץ קישוונט, בודפשט. (העולה היורד לחיינו 264 ע') — אפרים קישון — הוצאת אלכסנדר (1.900 ל"י)

מצרים

דוגמה של כשרון מסחרי

בבניין ה"בורסה" באלכסנדריה, באולם הג' דול בקומת הקרקע נמצא ה"סל", עיגול קטן מוקף תריס ברזל מעוצב. זהו לב הסהר המצרי (ובעיקר לב סחר הכותנה) המרתק אליו את מבטי אנשי הכלכלה והמדיניות המצריים זה למעלה מחודשים ואשר חשיבותו עלתה בזמן האחרון גם על חשיבות בית ראש הממשלה בקהיר. כי בבורסה של אלכסנדריה תלוי מ' צבו של הבאשא ושל הפחל העלוב המעבד את שדותיו.

חשיבות זו החלה אף במבצעת בכותרות ה' ראשיות בעתונות. פה ושם נדחקו הדיעות על הסכסוך עם אנגליה ובמקומן הופיעו סי' פורים על מצבה הכלכלי של מצרים ההולך ורע — בעיקר בגלל אי־הצלחה לשווק את יבול הכותנה, המהווה 80 אחוז מכלל היצוא המצרי. אכן, עונת השיוק נגמרה כמעט וב' מחסני אלכסנדריה נשארה למעלה ממחצית היבול. אשר היתה מיועדת להכנים לאוצר את סכומי המטבע הזר הדרושים לקניית מזון ות' צרת תעשייתית.

שיא של כאשר לפני חודשים עש' תה ממשלת אל־הילאלי נסיון לחסל את מ'ש־ בר הכותנה בצורה מלאכותית והציעה לקנות כל כמות במחיר קבוע שהיה גבוה ממחיר השוק (העולם הזה 753) הוצעו לה מיליון ורבע קנטר * אשר עבורם נאלצה לשלם 35 מיליון לירות. אך כעבור זמן מה נאלצה המ' שלה להפסיק את קניותיה לאחר שנוכחה ל' דעת כי כמות העודפים במחסנים המקומיים שנשארו מחוסר קונים זרים עולה על יכולת הקנייה שלה. במקרים מסוימים אף הציעה הממשלה כמויות גדולות של אותה כותנה שרכשה — במחירי השוק, כלומר בהפסד הגון בשבילה. אם תמשיך הממשלה בכיוון זה ותמכור חזרה את כל הכותנה אשר קנתה יגיעו הפסדיה כדי 12 מיליון לירות.

מה גרם לשואה זו בשוק הכותנה. מדוע נשארה השנה כמות כה גדולה ללא קונים? הסיבות רבות. אנגליה, הקונה העיקרית של כותנה מצרית אשר העסיקה את מטרותיה ל' קישר המפורסמות בעולם כולו, עוברת עתה משבר קשה בתעשיית הטקסטילים שלה. ה' תעשייה היאפנית שנעלמה מחישובי הכלכל' גים מאז תחילת מלחמת העולם השנייה חזרה שוב וכובשת עתה את שווקיה הישנים ואף דוחקת את רגליה האנגלים משווקים שהיו שלה עד כה. ויפאן קונה כותנה אמריקאית, כמובן שמצרים רבים רואים את הדבר בעינים אחרות. "זוהי מלחמה שלמה בעם ה' מצרי! התמרמר אחד העתוננים. "עלידי חרם נגד הכותנה שלנו רוצה אנגליה להרעב את מצרים".

גורם נוסף לשואה היא העובדה כי אר' צות־הברית הפסיקו לאגור כותנה זרה. ב' שנים האחרונות — ובעיקר לאחר פרוץ מ'ל־ חמת קוריאה — קנתה ארצות־הברית כל כמות של חומרי גלם חיוניים שהוצעו לה מכל חלקי תבל. בין השאר אגרה גם מיליוני קנטרים של כותנה מצרית. יחד עם זאת הגבירה גם את היצור העצמי של כותנה, מצאה השנה כי יש לה עודפים גדולים במחסניה.

רמז כדאי יחד עם גילוי זה החלה אמ- ריקה מגלה גילויים מעניינים נוספים בקשר לכותנה המצרית — גילויים שאינם על טהרת המסחר או, ליתר דיוק, על המסחר הטהור. בפני ועדת חקירה של הסינט האמריקאי ה' עיד השבוע הורלו מסיבוף, פקיד גבוה של משרד החקלאות האמריקאי, על קשרים מ' יוחדים בין האחראי לקניית כותנה וסוחר מצ' רי בשם לוטפי מנסור, נציג חברת האחים חורי אלכסנדריה בניו־יורק.

תמורת רמז מוקדם על כוונת ארצות־הברית לאגור כותנה מצרית הועברו סכומים לא מע' טים מהנציג המצרי לאותו פקיד גבוה. העברה היתה כנראה כדאית ביותר למצרים: הם מכרו כותנה בשווי של 37 מיליון דולר.

לכשנודע העניין במצרים זכו האחים חורי להערכה רבה. "זוהי דוגמה של כשרון המס- חר המצרי"; כתב עתון אל־חוקטס במדור המשק. "רק פרט אחד בו מצער אותנו — ה' עובדה כי לא ארע ב־1952 במקום ב־1951".

כל אגודל. קול

לפני חודשים הכריז ראש הממשלה אח' מד נגיב אל־הילאלי ועדה חדשה: ועדת ארגון הבחירות. השיטות שהיו נהוגות עד כה, הוא הכריז, אינן משביעות את רצונו, אינן הולמות את הזמן. יש לעבד תכנית בחי' רות חדשה.

* קנטר אחד שווה ל־43 ק"ג.

ומכיוון שראש הממשלה הכריז ברבים על רצונו להקים בבחירות, מיהרה הועדה לה' דיע שהחלק הראשון של עבודתה — סקירת הבחירות הקשורות בעצם עריכת הבחירות — נגמר. לא היו אלה בעיות חדשות: עוד בבחירות הראשונות, לפני 30 שנה, עמדו אותן השאלות לפני המארגנים.

בראש וראשונה ניצבה שאלת האחוז הג' דול של בוחרים אשר אינם יודעים קרוא וכתוב. לפי אומדת הועדה הניגם 4,5 מיל' יון גברים מזכות בחירה והבחירות (זכות שאינה ניתנת לנשים) ומהם 750 אלף בלבד היודעים קרוא וכתוב.

הכלב והחמור. הבעיה היא כיצד להב' טיה בחירות סדירות ולודא שאיש לא יצביע יותר מפעם אחת.

לפתרון הבעיה הראשונה הומינה הועדה החדשה מומחי בחירות מהדור וממדינות דרום אמריקאיות שהמציאו כרטיסי בחירה מיוחדים המסומנים בצירים פשוטים בשביל המפלגות השונות. בצורה זו ידע כל פלאח כי ציורו של כלב, למשל, מסמל את הו'פד וציורו של חמור את הסעדיים. כל אשר יהיה עליו לעשות הוא להתחת סימן קטן מול הציור שבחר בו.

אולם בעיית מספר ההצבעות קשה יותר. אחד הסיפורים המופיעים בקביעות בעתונות מדי התקרב בחירות הוא סיפורו של אחד, המשרת אשר נעדר ממקום עבודתו ביום הבחירות. למחרת שואלו מעבירו לפשר העדרו.

"הייתי בדרכי לעבודה", השיב אחמד, "כ' אשר עצר אותי שוטר ואמר לי ללכת להצ' ביע".

"אבל לא ייתכן שזה לקח לך יום שלם?!" התפעל המעביד.

"דוקא כן", רדאק אן, היתה תשובתו התמימה של אחד "שמונה שוטרים שונים עצרו אותי ואמר לי להצביע!"

כדי למנוע מקרים דומים — דבר תדיר במצרים, בה בוחרים ללא תעודות — הגישה הועדה הצעה מהפכנית בפשטות: כל בר' חר אשר יצא מקלפי יקבל חותמת בדיו בל' תיגמקת על אגודל יד שמאלו. כדי לבחור פעמים יצטרך לחתוך את האגודל וזה לדעת

מעדן לערוך חקירה בדבר רצח שני בני־דור' דו של השולטן. לפי השמועות רצח השולטן את בני דורו מתוך קנאה — הוא היה בטוח כי עמדו יחד עם עוד כמה בני המשפחה המלכותית, לסלקו אותה קנאה דחפה אותו לחטוף, לפני שנה, צעירה אשר אחיו עמד לשאתה לאשה. הוא פחד פן תוליד האשה בן לאחיו בעוד הוא עצמו חסר־בנים.

אולם בנימוסם הרב, לא דאגו הלורדים ה' אנגליים לענייני מדיניות או צבא—הנשים הן שהטרידו את מנוחתם. "לדעתי, יש לשגר אדם אחראי, רצוי שיהיה חבר בית זה, לראות כי לא יאונה כל רע לגבירות הללו", הציע לורד ג'וינט, אחת הדמויות הידועות באנגליה.

"אם הלורד המכובד מוכן להתנדב לשלי' חות זק", ענה לו לורד סווינטון, דובר הממ' שלה, "אביא את ההצעה לידן הממשלה".

תורכיה

אסור להיות רגיש

הקריקטורה היתה ככל שאר הקריקטורות המוצלחות של חברי הממשלה התורכית — קווי הגוף האופייניים, הלבוש המיוחד, הפ' וות המיוחדות לכל שר ושר. רק הפנים היו חסרים. במקומם נראו עיגולים לבנים. הכ' תרת מתחת לציור, שהוכירה את "סעיף 159", הכבירה לקוראים כי היה זה צעז במערכה המאחדת כמעט את כל העתונות נגד הממשלה המערכה מתנהלת סביב הצעת הממשלה לתקן את סעיף 159 של החוק הפלילי התורכי אשר לפיו יהיה עונשאי צפוי לעונש של שנה עד שש שנים עבור מאמר או קריקטורה עול' בניית על חבר הממשלה.

במדורו ההומוריסטי "אני מצפצף עליך" כותב דוגאן נאלי, בעל העט החד: "ירחם השם עלינו אם יתקבל החוק. לא יהיו יר' תר בדיחות או קריקטורות, לא נראה יותר את ראש הממשלה בלבוש אשה או שר החוץ כצ'פלין... אבל ישנו אחד (שאני לא אגלה את שמו) אשר לא נוכל אפילו לפרסם צילום שלו — הוא עלול לחשוב את הדבר לעלבון!"

צעד להגנת השרים. שר המשפטים

ה"סל" של הבורסה באלכסנדריה

טהר, סחר, סחר, סחר

רוכנטיין נאסוחיגולו, רואה, כמובן, את הענ' ין אחרת. "תיקון החוק", הוא הכריז "אינו מהווה שום לחץ על חופש העתונות והבקור' רת. זהו רק צעד להגן על השרים וכבודם. בכבודם.

חופש העתונות לפרסם בקורת על כל בעייה ולהעיר את תשומת לב השלטונות לכל עתל' הגם אחד מיסודות הדמוקרטיה החיוניים, "הסופי השר. "אך מה דעת העתונות על פר' סומים העוברים את תחום הביקורת והתופכים עלבונות וחורף?"

דעת העתונות לא אחרה לבוא: אם שר מרגיש את עצמו נעלב, הרי לפניו הדרך הפ' תוחה לכל אורח — הוא יכול לתבוע את העתונאי משפט. אם, לעומת זאת, הוא אדם רגיש במידה שאינו מסוגל לסבול מלים חרי' פות — אין מקומו על במה צבורית. מסכם סימאטי, במאמר ראשי אחר: "הדבר הראשון שדיקטטורים מתקפים הוא חופש העתונות. יסוד כל שאר החירויות. הגני משוכ' נע כי האסיפה הלאומית לא תאשר את התי' קוק, כי אין להעלותו בד בבד עם רוח ה- דמוקרטיה".